

24.3.2025

Eduskunnan hallintovaliokunta

Viite: Hallintovaliokunta / HE 10/2025 vp / Lausuntopyyntö

Lausunto asiassa Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Lausuntopyyntö

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt tietosuojavaltuutetulta kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta, HE 10/2025 vp.

Lausuntopyynnössä on pyydetty erityisesti kiinnittämään huomiota ehdotetun ulkomaalaislain 97 a §:n mahdollisiin tietosuojanäkökohtiin.

Tietosuojavaltuutetun lausunto

Tästä hallituksen esityksestä ei ole asian aiemmissa käsittelyvaiheissa pyydetty lausuntoa tietosuojavaltuutetulta. Ottaen huomioon lausunnon suhteellisen tiiviin valmisteluajan, on mahdollista, että ehdotettujen säädosmuutosten osalta tietosuojavaltuutetun lausunto jää niukaksi.

Nyt lausunnolla olevassa hallituksen esitysluonnoksessa on arvioitava esityksen vaikutukset muun muassa EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (EU 2016/679), Suomen perustuslain 10 §:n, Euroopan unionin perusoikeuskirjan sekä Euroopan ihmisoikeussopimuksen yksityiselämän suojaa ja tietosuojaa koskevien vaatimusten näkökulmasta. Henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn tulee tapahtua lain tasolla. Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään vakiintuneesti todennut, että henkilötietojen käsittelyä koskevan laintasaisen sääntelyn tulee olla kattavaa, täsmällistä ja tarkkarajaista (PeVL 14/2018 vp s. 2, PeVL 25/1998 vp s. 2, PeVL 51/2002 vp ja PeVL 18/2012 vp). Henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön on myös täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhtainen asetettuun tavoitteeseen nähden. Henkilötietojen käsittelyä koskevan lainsäädännön on oltava selkeää ja sen soveltamisen on oltava ennakoitavaa eikä se saa olla ristiriidassa EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa.

Tietosuojavaltuutettu kiinnittää huomiota siihen, että hallituksen esityksessä on arvioitu esitettyjen säädosmuutosten vaikutuksia muun muassa määrättyjen perusoikeuksien näkökulmasta, mutta arviointia ei ole tehty ollenkaan tietosuojan osalta. Perustuslakivaliokunta on todennut, että perustuslain 10 §:ssä turvatut oikeudet saavat erityistä merkitystä korostuneen perusoikeusherkissä sääntelykonteksteissa (PeVL 26/2018 vp, s. 3). Tietosuojavaltuutettu katsoo, että hallituksen esityksen valmisteluvaiheessa olisi tullut toteuttaa myös kattava tietosuojaikutusten arviointi.

Ulkomaalaislain 97 a §:

Hallituksen esityksen kohdassa 3.2.1 kerrotaan, että turvapaikkapuhuttelussa selvitetään ne syyt, joiden vuoksi hakija on kansainvälistä suojelua hakenut, ja tilaisuudessa on myös erityisesti tiedusteltava, miten hakija suhtautuu mahdolliseen maasta poistamiseen sekä maahantulokieltoon ja lisäksi selvitetään, onko hakijalla kansainvälisen suojelun tarpeen ohella muita perusteita oleskeluoikeuden saamiselle. Turvapaikkapuhuttelussa käsitellään laajasti henkilötietoja. Puhuttelussa käsitellään suurella todennäköisyydellä useissa tapauksissa myös puhuttelun kohteena olevasta henkilöstä yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, kuten esimerkiksi etnistä alkuperää, poliittisia mielipiteitä, uskonnollista vakaumusta ja mahdollisesti myös seksuaalista suuntautumista.

Tietosuoja koskevan lainsäädännön mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien henkilötietojen käsittely on lähtökohtaisesti kiellettyä. Niitä saa kuitenkin käsitellä, kun kieltoon on säädetty poikkeus EU:n tietosuoja-asetuksessa tai erikseen unionin oikeudessa tai kansallisessa lainsäädännössä. Myös muita henkilön arkaluonteisia tietoja ja syvälle henkilön yksityisyyteen meneviä tietoja kuin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja voi tulla kirjatuksi puhuttelupöytäkirjoihin. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja, arkaluonteisia tai muutoin hyvin syvälle henkilön yksityisyyteen meneviä tietoja on suojattava erityisen tarkasti ja myös niiden oikeellisuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota, koska niiden käsittely voi aiheuttaa huomattavia riskejä henkilön perusoikeuksille ja -vapauksille.

Henkilötietojen käsittelyssä on noudatettava EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädettyjä vaatimuksia. Hallituksen esityksessä 97 a §:n 4 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siitä poistettaisiin vaatimus turvapaikkapuhuttelussa syntyvän puhuttelupöytäkirjan yhteisestä läpikäynnistä ja tulkitsemisesta hakijalle puhuttelun päätyttyä. Mikäli puhuttelupöytäkirjan sisällön tulkitseminen ja tarkastaminen jää hakijan omalle vastuulle, on mahdollista, että rekisterinpitäjän toiminta ei muun muassa ole EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan mukaisten henkilötietojen käsittelyä koskevien periaatteiden mukaista. Esimerkkinä tästä voidaan mainita 5 artiklan 1 kohdan c alakohdan henkilötietojen käsittelyn minimointia koskeva vaatimus sekä 5 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukainen henkilötietojen käsittelyn täsmällisyyden vaatimus.

Edellä mainittu täsmällisyysvaatimus tarkoittaa, että henkilötietojen on oltava täsmällisiä ja tarvittaessa päivitettyjä. Rekisterinpitäjän on toteutettava kaikki mahdolliset kohtuulliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että käsittelyn tarkoituksiin nähden epätarkat ja virheelliset henkilötiedot poistetaan tai oikaistaan viipymättä. Hallituksen esityksen kohdassa 3.2.1 todetaan, että turvapaikkapuhuttelu on yksi tärkeimmistä — ellei tärkein — kansainvälistä suojelua koskevan hakemusprosessin vaiheista. Ottaen huomioon puhutteluvaiheen merkityksen ja tärkeyden on perusteltua edellyttää, että tässä prosessinvaiheessa syntyvissä asiakirjoissa ja mahdollisissa tallenteissa olevien tietojen oikeellisuuteen kiinnitetään erityistä huomiota. Mikäli puhuttelupöytäkirjoihin jää epätarkkoja tai virheellisiä henkilötietoja, mukaan lukien erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilötietoja, voi tästä seurata huomattavia riskejä hakijan perusoikeuksille ja

-vapauksille. Virheelliset tai epätarkat tiedot voivat myös aiheuttaa vakavaa haittaa tai kielteisiä oikeusvaikutuksia hakijalle turvapaikkaprosessissa. Tietosuojavaltuutettu katsoo, että asiassa olisi perusteltua arvioida, onko perusteltua poistaa turvapaikkapuhuttelusta esitetyillä tavalla vaihe, jonka voidaan selkeästi arvioida tukevan henkilötietojen oikeellisuutta ja turvaavan rekisteröityjen oikeuksia.

Asiassa on myös huomiotava, että turvapaikkaprosessissa olevista henkilöistä ainakin osa on lapsia tai muutoin haavoittuvassa asemassa olevia henkilöitä. EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen perusteluosan 38 kohdassa todetaan, että erityisesti lasten henkilötietoja on pyrittävä suojaamaan, koska he eivät välttämättä ole kovin hyvin perillä henkilötietojen käsittelyyn liittyvistä riskeistä, seurauksista, asianomaisista suojatoimista tai omista oikeuksistaan. On syytä ottaa huomioon, että turvapaikan hakneissa voi olla henkilöitä, joille itsenäinen puhuttelupöytäkirjan tarkastaminen ja siihen liittyvien korjaus- ja täydennysehdotusten teko viranomaiselle on erityisen haastavaa.

Muut hallituksen erityksessä ehdotettavat muutokset:

Myös esityksessä mainittujen pakolaisaseman ja toissijaisen suojeluaseman lakkauttamista (107 §), muukalaispassin myöntämistä (134 §) ja pakolaisen matkustusasiakirjan myöntämistä (135 §) koskevien asioiden käsittelyn yhteydessä käsitellään henkilötietoja. Henkilötietojen käsittely sisältää todennäköisesti myös erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja kuten esimerkiksi biometristen tunnisteiden käsittelyä passin tai matkustusasiakirjan käsittelyn yhteydessä.

Allekirjoitus

Anu Talus
Tietosuojavaltuutettu

Miia Tukia
Ylitarkastaja

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi tarkistaa tarvittaessa tietosuojavaltuutetun toimiston kirjaamosta.

Jakelu

Eduskunnan hallintovaliokunta

TIETOSUOJAVALTUUTETUN
TOIMISTO

Yhteystiedot

Tietosuojavaltuutetun toimisto
Sähköposti: tietosuoja@om.fi
Postiosoite: PL 800, 00531 Helsinki
Puhelinvaihde: 029 566 6700
Verkkosivut: tietosuoja.fi